

<http://dx.doi.org/10.15589/jnn20140214>

УДК 330.59

Г 59

COST OF LIVING: ASSESSMENT AND WAYS OF REDUCTION

ВАРТІСТЬ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ: ОЦІНКА І ШЛЯХИ ЗНИЖЕННЯ

Oleksandr P. Hurchenkov
aleksandr.gurchenkov@nuos.edu.ua
ORCID: 0000-0002-5695-8360
Yaroslav O. Filonok
filonok96@gmail.com
ORCID: 0000-0002-0750-1700

О. П. Гурченков,
канд. екон. наук, проф. ;
Я. О. Філонок,
магістрант

National University of Shipbuilding, Mykolayiv

Національний університет кораблебудування, м. Миколаїв

Abstract. The evaluation of population living and ways of its reduction is discussed. The aim of the article is the characteristics of operating methods to evaluate the living cost of an average person and the development of the ways to reduce the population living cost. To estimate the living cost of Ukrainian population the utility theory, the human resources concept, determined by calculating the accumulated values of life, and the hypothesis of a natural desire for a long life and the availability of professions with different levels of risk are used. The correlation of the obtained income and commodities valuation (goods and paid services), that satisfies the needs of the particular population category, is important for estimation as well. The change of the living cost depends on changes in consumer prices and consumption patterns. The living cost is a social and economic indicator that identifies in monetary equivalent as an amount that the government can allocate to save lives or provide compensation for loss or disability of citizens on the basis of specific economic opportunities. With the development of society the real equivalent of the absolute value, that estimates the live cost, is increasing every year. From our point of view to improve the live cost of the Ukrainian citizens it is necessary to reduce the tax pressure, simplify the license system, create a competitive business environment and form the middle class business conditions.

Keywords: cost of living, human life assessment, resources, insurance.

Анотація. Розглянуто діючі підходи до оцінки вартості життя населення й обґрунтовано необхідність їх удосконалення. Запропоновано можливі шляхи зниження вартості життя шляхом упровадження заходів соціального, економічного і правового блоків відповідно до норм ЄС.

Ключові слова: вартість життя, оцінка людського життя, ресурси, страхування.

Аннотация. Рассмотрены действующие подходы к оценке стоимости жизни населения и обоснована необходимость их совершенствования. Предложены возможные пути снижения стоимости жизни за счет внедрения мероприятий социального, экономического и правового блоков в соответствии с нормами ЕС.

Ключевые слова: стоимость жизни, оценка человеческой жизни, ресурсы, страхование.

REFERENCES

- [1] Ayvar L.K., Trunov I.L., Kharisov G.Kh. Ekvivalent stoimosti chelovecheskoy zhizni [Equivalent of the life cost]. *Predstavitel'naya vlast – 21 vek: zakonodatel'stvo, kommentarii, problemy – Representative power – 21st century: legislation, comments, problems, Moscow, 2006, no. 3, pp. 24–29.*
- [2] Bykov A., Solenova L., Zemlyanaya G., Furman V. Metodicheskie rekomendatsii po otsenke sotsialno-ekonomicheskogo ushcherba ot narusheniya zdorovya naseleniya, obuslovlennogo zagryazneniem atmosfernogo vozdukhа [Methodical recommendations on assessment of social-economic damage from population health condition caused by air pollution]. *Upravlenie riskom – Risk management, 1999, no. 3, pp. 51–59.*
- [3] Bykov A.A. O metodologii ekonomicheskoy otsenki zhizni srednestatisticheskogo cheloveka [On methodology of economic evaluation of life of the average person]. *Problemy analiza riskа – Problems of risk analysis, 2007, vol.4, no. 2, pp.178–191.*
- [4] Guriev S.M. Zabluzhdeniya i stereotipy, kotorye rasprostranyayut SMI i politiki (Misbelieves and stereotypes which are spread by mass media and politicians). Available at: <http://www.alpina.ru/book/346/list/10473>.
- [5] Kachynskiy A.B., Drozd M.I. Otsinochni kryterii vyznachennia rivnia kompensatsii, poviazanykh z vtratoi zdorovia chy zhyttia liudyny u konteksti natsionalnoi bezpeky [Evaluation criteria for defining the level of

compensation related to the loss of health or life within the context of the national security]. Stratehichna panorama – Strategic panorama, 2006, no. 2, pp. 152–154.

- [6] Martyakova Ye.V., Polyakov Ye.V. K voprosu ob ekonomicheskom ekvivalente stoimosti chelovecheskoy zhizni v usloviyakh globalizatsii (On the problem of economic equivalent of human life cost in the context of globalization). Available at: http://www.nbu.gov.ua/Portal/soc_gum/pips/2008/BSEC_2008/Pages%20from%20tom2/0834.pdf – s.834-841
- [7] Prokhorov B.B., Shmakov D.I. Otsenka stoimosti statisticheskoy zhizni i ekonomicheskogo ushcherba ot poter zdorovya [Evaluation of the statistical life cost and economic losses from health]. Problemy prognozirovaniya – Problems of forecasting, 2002, no. 3, pp.125–135.
- [8] Revich B.A., Sidorenko V.N. Metodika otsenki ekonomicheskogo ushcherba zdorovyu naseleniya ot zagryazneniya atmosfernogo vozdukh [Assessment methodology of economic health damage from air pollution]. Moscow, Akropol Publ., TsEPR, 2006. 56 p.
- [9] Kholod N.M. Rozpodil dokhodiv ta bidnist u perekhidnykh ekonomikakh [Distribution of income and poverty in transition economies]. Lviv, Publ. center of Ivan Franko NUL, 2009. 442 p.
- [10] Pro Stratehiu podolannia bidnosti: ukaz Prezydenta Ukrainy (On Strategy to overcome poverty: Decree of President of Ukraine). Available at: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1083.2249.0>.
- [11] Statystichni dani po Ukraini (Statistics of Ukraine). Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
- [12] Osaulenka O.H. Statystichni shchorichnyk Ukrainy za 2012 rik: derzhavnyi komitet statystyky [Statistical yearbook of Ukraine for 2012: state statistics service]. Kyiv, Konsultant Publ., 2013. 572 p.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Життя кожної людини є неповторним і безцінним. У Конституції України записано: «Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека визначаються в Україні найвищою соціальною цінністю». Ніхто не може заперечити, що життя людини є унікальним і його не можна вимірювати грошовим еквівалентом. Водночас існують реалії життя, які часто спонукають приймати рішення й оцінювати ефективність заходів у сфері забезпечення людей, їхнього страхового захисту, оцінювати збитки від аварій і стихійних лих, розраховувати компенсаційні виплати потерпілим, формувати резервні фонди на випадок надзвичайних ситуацій тощо. При цьому виникає потреба у формальному визначенні номінальної і фактичної (реальної) вартості життя. Слід чітко усвідомлювати, що мова тут йде не про продажну ціну життя, а виключно про економічний еквівалент його вартості.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

У наукових публікаціях останніх років багатьма авторами розглядалося питання економічного еквіваленту вартості людського життя [1–6, 10]. У ході досліджень були одержані серйозні результати у висвітленні цієї проблеми. Разом з тим, вирішення завдань страхування компенсації та аналізу суспільних втрат і вигод, як і раніше, роблять необхідною оцінку вартості життя і теоретичне обґрунтування підходів до неї, особливо в Україні, де немає методик, які б визначали еквівалентну вартість людського життя. Вона визначається тільки в окремих випадках – за деякими видами обов'язкового страхування.

Що стосується страхової компенсації у випадку загибелі людини на робочому місці, то її величина розраховується виходячи із середнього заробітку потерпілого [6, с. 835–836].

МЕТОЮ СТАТТІ є характеристика діючих методів оцінки і розробка шляхів зниження вартості життя населення.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Оцінка людського життя – винахід не сучасний. Це поняття з'явилося в глибоку давнину, так само, як і уявлення про те, що одні життя цінніші за інші. Так, найстарішим юридичним документом, в якому оцінюється життя людини, є Кодекс Хаммурапі, що діяв у Вавилоні приблизно в 1760-ті роки до н. е. У Кодексі були встановлені розміри виплат, які повинен був зробити родині убитого (убитої) винуватець смерті [6, с. 838], а перші практично застосовані методики розрахунку цінності життя людини з точки зору самої людини, яка піддається ризику загибелі, викладені ще в 1963–1965 роках у США та Великобританії [1, с. 25–26].

З безпекою людини безпосередньо пов'язана категорія, яку дослідники називають по-різному: «вартість людського життя», «вартість людини», «ціна людини», «ціна людського життя», «вартість життя середньостатистичної людини», «вартість середньостатистичного життя». З етичної точки зору спроби визначити вартість людського життя в грошових одиницях на перший погляд здаються аморальними – адже життя кожної конкретної людини безцінне. Проте відсутність таких оцінок призводить до ще більших соціальних проблем. Скільки потрібно платити родичам загиблих? Скільки не шкода

потратити, щоб скоротити смертність від дорожньо-транспортних пригод, пожерів та нещасних випадків тощо? Представлення про безцінність людського життя часто обертається його безплатністю: родичі загиблих не отримують майже нічого, а проекти, які могли б знизити рівень смертності, вважаються занадто дорогими [3, с. 33]. Тому необхідність грошової оцінки людського життя стає як ніколи актуальною. Отже, в першу чергу, потрібне адекватне визначення економічного еквіваленту вартості життя населення чи громадянина, який дозволяє, наприклад, оцінити економічні втрати суспільства через передчасну смертність громадян.

Іншими словами, вартість життя можна охарактеризувати як грошовий еквівалент, який може виділити держава для врятування життя або надання компенсації за втрату життя чи працездатності свого громадянина, виходячи з конкретних економічних можливостей.

Раніше проблема оцінки вартості життя виникала епізодично при необхідності вирішення вузькоспеціалізованих задач. Долучення України до загальноєвропейських та загальносвітових цінностей, де в основу покладено пріоритет прав і свобод кожної людини, після розпаду тоталітарної системи спонукає до нового погляду на цю проблему і вимагає ретельного обґрунтування економічного еквіваленту вартості життя людини.

Наразі методологія системно-динамічного прогнозування знаходиться у стадії становлення, тому єдиної методики стосовно оцінки вартості життя поки що не існує. Такий стан справ знаходить відображення у дуже великих розбіжностях щодо значень цього показника, визначеного за різними методами.

Визначення вартості людського життя – багатогранне та складне питання. Проте з народженням і розвитком кожної людини пов'язані певні державні та приватні витрати, наприклад, на здобуття освіти, медичне обслуговування тощо. Крім того, передбачається, що кожна людина протягом принаймні частини свого життя здатна створювати деяку частину ВВП країни. Погіршення стану здоров'я населення спричиняє економічні втрати для держави і суспільства, для визначення розміру яких слід оцінити вартість життя і здоров'я населення.

Праця людини є одним із найважливіших факторів виробництва. Тому якщо розглянути людське життя як актив зі специфічними характеристиками, то оцінку можна провести на основі двох підходів: витратного і дохідного.

Витратний підхід до оцінки активу заснований на визначенні витрат, необхідних для відновлення або заміщення об'єкта оцінки з урахуванням накопиченого зносу. У випадку з людським життям це означатиме визначення й урахування всіх витрат,

пов'язаних із розвитком і життєдіяльністю людини, а також підтримкою її здоров'я.

Дохідний підхід заснований на тому, що вартість активу, в який вкладено капітал, має відповідати поточній оцінці якості та кількості доходу, який цей актив здатний принести. Відповідно до цього підходу визначається чистий операційний дохід від активу, тобто валовий дохід за вирахуванням витрат на підтримку активу в придатному для подальшого використання стані та втрат потенційного валового доходу від активу.

Якщо оцінюється людське життя, то згідно з дохідним підходом визначається, скільки здатна заробити за своє життя людина за вирахуванням пов'язаних з її життєдіяльністю витрат. Одержана в результаті розрахунків сума відобразатиме приблизну вартість життя цієї людини.

Такий підхід до оцінки людського життя викликає ризик негативну реакцію: «фактично, ця методика сприймає людську особистість виключно як автомат для заробляння грошей» [12]. Проте його часто застосовують страхові компанії для оцінки розмірів потенційних виплат спадкоємцям покійного.

У цілому визначення вартості людського життя за допомогою кожного із зазначених підходів є дуже суперечливим та пов'язане зі значним ступенем невизначеності щодо майбутнього людини (тривалості її життя, майбутніх доходів та витрат). Але поки в світі для оцінки життя частіше використовується витратний підхід як більш простий.

Сьогодні в літературі описані такі основоположні підходи до оцінки вартості середньостатистичного життя.

Перший – ґрунтується на основі теорії корисності, тобто задається визначенням способом функція економічної чи суспільної корисності людини. Часто використовується думка про те, що суспільну корисність людини можна виміряти за допомогою середньорічних доходів населення. При такому підході середньорічний дохід людини є кількісною характеристикою суспільної корисності середньостатистичної людини. Для оцінки економічної корисності людини використовується також значення показника валового внутрішнього продукту на душу населення і припускається, що передчасна смерть приносить економічний збиток, рівний його приведеному значенню протягом очікуваної тривалості життя середньостатистичної людини.

Другий підхід базується на концепції людського капіталу та визначається шляхом підрахунку акумульованих за життя цінностей. Це можуть бути як затрати, вкладені в людину, так і очікувана від неї віддача в майбутньому.

Третій підхід заснований на гіпотезі про природне бажання на тривале життя і наявності професій з різним рівнем ризику, частина з яких пов'язана

з високим рівнем ризику. При цьому вартість життя оцінюється на підставі зіставлення необхідності у додатковому доході працюючим у ризикових умовах для компенсації ризику можливої смерті.

Вартість людського життя іноді визначається шляхом соціологічних опитувань. Так, у Росії Центр стратегічних досліджень Росдержстраху щорічно проводить такі опитування, де вартість життя розраховують відповідно до розміру грошового відшкодування родині загиблого, яке суспільство вважає справедливим [8].

Існує також методика на основі актуарного підходу, який широко використовується в страхуванні. А саме оцінку економічної корисності середньостатистичної людини (ЕКЛ) у віці x слід визначати з використанням періодичних нетто-тарифів пожиттєвого страхування. Згідно з цим підходом економіст А.А. Биков [2, с. 187] визначає ЕКЛ за такою формулою: $ЕКЛ = \text{щомісячний дохід (чи ВВП) на душу населення} / \text{щомісячний нетто-тариф пожиттєвого страхування індивіда у віці } x$.

Для оцінки вартості життя населення України актуальним є співвідношення отриманих доходів та вартісної оцінки набору предметів споживання (товарів і платних послуг), який відповідає певному рівню задоволення потреб окремих категорій населення. Зміна вартості життя залежить від зміни споживчих цін і структури споживання.

Середньомісячні загальні доходи одного домогосподарства за 9 місяців 2013 р. склали 4289 грн. Міське домогосподарство отримувало в середньому за місяць 4442 грн, сільське – 3941 грн. У середньому на одного члена домогосподарства еквівалентні загальні доходи (далі – загальні доходи) становили 2033 грн на місяць, у міських домогосподарствах – 2146 грн, у сільських – 1799 грн. Рівень середньомісячних загальних доходів однієї особи в 1,8 разу перевищив

середньомісячний рівень прожиткового мінімуму (1108 грн).

Темп росту середньодушових загальних доходів домогосподарств у січні–вересні 2013 року порівняно з аналогічним періодом попереднього року перевищив рівень індексу споживчих цін за цей період: відповідно 108 % проти 99,6 %.

Частка населення із середньодушовими загальними доходами у місяць нижче прожиткового мінімуму зменшилася порівняно з січнем–вереснем 2012 р. на 0,8 в.п. і склала 9 % (середньомісячний розмір прожиткового мінімуму за цей період зріс на 7 %). Серед мешканців міст ця група, як і у січні–вересні 2012 р., становила 8 %, серед селян – 12 % (14 %).

Свої потреби домогосподарства задовольняли за рахунок ресурсів, які надходили з різних джерел. Середньомісячні сукупні ресурси пересічного домогосподарства за 9 місяців 2013 р. склали 4418 грн, міського – 4574 грн, сільського – 4063 грн і зросли порівняно з січнем–вереснем 2012 р. у цілому по Україні та в міських поселеннях на 8 %, у сільській місцевості – на 7 %. У середньому на одного члена домогосподарства еквівалентні сукупні ресурси (далі – сукупні ресурси) становили відповідно 2094, 2210 та 1855 грн (рис. 1).

Частка грошових доходів у структурі сукупних ресурсів домогосподарств як у цілому по Україні, так і серед міських жителів залишилася практично на рівні аналогічного періоду попереднього року і становила 91 % та 9 % відповідно. У сільських домогосподарствах вона збільшилася на 0,3 в.п. і становила 86 %.

Більше половини сукупних ресурсів домогосподарств складали доходи від зайнятості, частка яких порівняно з 9 місяцями 2012 р. незначно збільшилася за рахунок зростання частки оплати праці на 0,1 в.п.

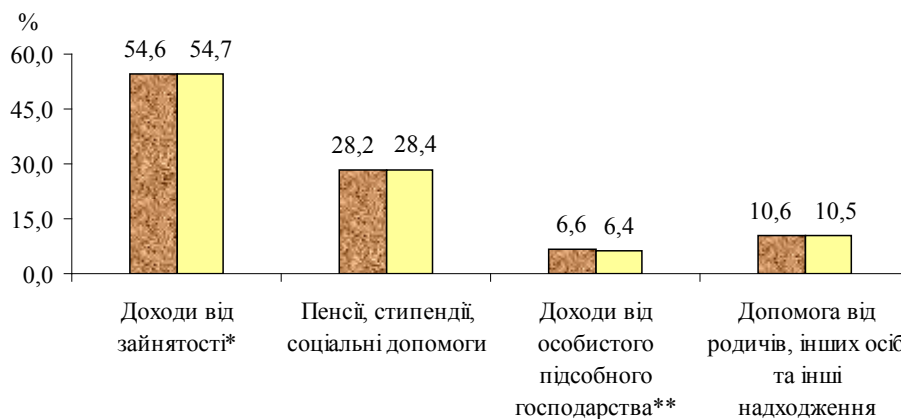

Рис. 1. Структура сукупних ресурсів населення України: ■ – 9 місяців 2012 р.; □ – 9 місяців 2013 р.

* Оплата праці, доходи від підприємницької діяльності та самозайнятості.

** Доходи від продажу сільськогосподарської продукції та вартість спожитої продукції, отриманої з особистого підсобного господарства та від самозаготівель.

Пенсії, стипендії та соціальні допомоги (включаючи готівкові і безготівкові пільги та субсидії) становили 28 % сукупних ресурсів пересічного домогосподарства, доходи від особистого підсобного господарства та від самозаготівель – 6 %. Частка допомоги від родичів та інших осіб (грошова допомога та грошова оцінка допомоги продовольчими товарами) склала 5 %.

Середньомісячні сукупні витрати одного домогосподарства за 9 місяців 2013 р. склали 3781 грн, що на 6 % більше, ніж у відповідному періоді 2012 р. Міське домогосподарство витратило в середньому за місяць 3955 грн, сільське – 3388 грн. У середньому на одного члена домогосподарства еквівалентні сукупні витрати (далі – сукупні витрати) становили 1792 грн на місяць, у міських домогосподарствах – 1910 грн, у сільських – 1547 грн.

Серед усіх сукупних витрат домогосподарств 90 % становили споживчі витрати.

Найбільш вагомою статтею (52 %) сукупних витрат домогосподарств продовжували залишатися витрати на харчування (включаючи харчування поза домом) (рис. 2).

На купівлю непродовольчих товарів та оплату послуг (без витрат на харчування поза домом) домогосподарства направляли 35 % усіх витрат, що на 0,2 в.п. менше, ніж у січні–вересні 2012 р.

Витрати на алкогольні напої та тютюнові вироби становили відповідно 1,4 % та 2 % сукупних витрат домогосподарств (у січні–вересні 2012 р. – 1,5 % та 2,1 % відповідно).

Частка неспоживчих сукупних витрат збільшилася на 0,5 в.п. і склала десяту частину усіх витрат домогосподарств.

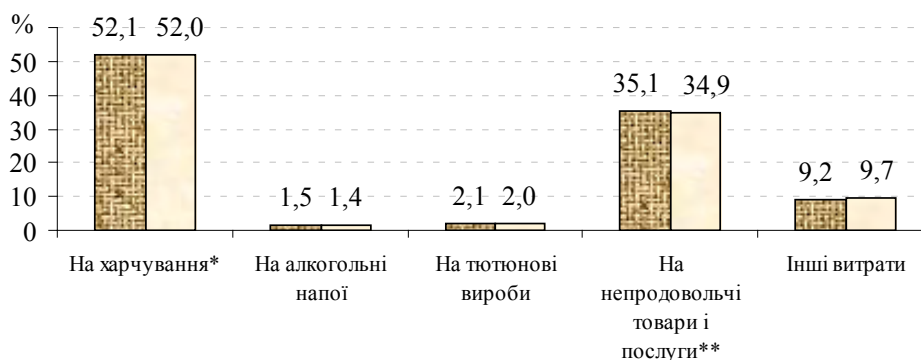

Рис. 2. Структура сукупних витрат населення України: ■ – 9 місяців 2012 р.; □ – 9 місяців 2013 р.

* Включаючи вартість харчування поза домом.

** Без вартості харчування поза домом.

На купівлю непродовольчих товарів та оплату послуг (на одну особу становила 31 грн на добу, що на 6 % більше, ніж у січні–вересні 2012 р.).

Відбулися деякі зміни у структурі харчування: збільшилося споживання в домогосподарствах фруктів, ягід, горіхів і винограду – на 11 %, риби та рибопродуктів – на 6 %, молока і молочних продуктів – на 4 % м'яса і м'ясопродуктів – на 2 %. Скоротилося споживання картоплі – на 8 %, овочів і баштанних, олії та інших рослинних жирів – на 6 % кожного, цукру – на 3 % та хліба і хлібних продуктів – на 1,1 %. Залишилося на рівні січня–вересня 2012 р. споживання яєць.

Сільські домогосподарства спрямовували на харчування більшу частину сукупних витрат, ніж міські (відповідно 55 % проти 51 %). При цьому сільські жителі споживали більше: картоплі – у 1,5 рази, хліба та хлібних продуктів – у 1,3 рази, цукру – у 1,2 рази, олії та рослинних жирів – на 6 %.

Домогосподарства з дітьми до 18 років направляли на харчування, як і у січні–вересні 2012 р., 52 % свого бюджету. Вартість добового раціону однієї особи цієї групи, порівняно

з 9 місяцями 2012 р., збільшилася на 5 % і становила 27 грн. У сукупних витратах домогосподарств без дітей частка витрат на харчування (52 %) була такою ж, як і у домогосподарствах з дітьми, а вартість спожитих за добу однією особою продуктів харчування була вищою в 1,3 рази.

У домогосподарствах з дітьми однією особою було спожито більше, ніж у січні–вересні 2012 р., фруктів, ягід, горіхів та винограду – на 9 %, риби та рибопродуктів – на 8 %, м'яса та м'ясопродуктів і молока та молочних продуктів – на 2 % кожного. Одночасно у цій групі домогосподарств зменшилося споживання картоплі та овочів і баштанних – на 9 % кожного, цукру, олії та інших рослинних жирів – на 7 % кожного, хліба та хлібних продуктів – на 1,3 %. Залишилося на рівні 9 місяців 2012 р. споживання яєць.

На сьогодні середня погодинна зарплата в цілому по Європі становить 23,10 євро (245–255 грн) і коливається залежно від регіону, в Україні ж середня погодинна зарплата приблизно 19–20 грн. Середня зарплата по економіці за січень–липень 2013 року становить 3 215 грн. Мінімальна зарплата

з 1-го січня 2013 р. – 1147 грн, погодинна – 6,88 грн. Тобто, європейці заробляють у середньому в 12 разів більше за українців, а витрачають на себе – тільки в 4 рази більше. Це свідчить про те, що по відношенню до своїх зарплат (так званий паритет купівельної спроможності) українці витрачають у середньому на ті ж товари і послуги в три рази більше грошей. Тобто, жити в Україні в три рази дорожче, ніж у Європі.

На Україні населення сплачує за все не за світовими цінами, а за місцевими українськими, які часто перевищують світові. В Україні польські яблука і сири, бразильська свинина, єгипетська картопля, литовський буряк, турецький трикотаж коштують дешевше місцевих аналогів. А багато речей – значно дорожчі, ніж у сусідніх країнах. Одяг і взуття, побутова техніка та автомобілі в Україні продаються за такими цінами, що в сусідніх Польщі чи Чехії на ті ж гроші можна було б купити все в подвійному, а то й потрійному розмірі. Отже, прямування України до ЄС відбувається не за європейськими цінами. На Україні ціни вищі, ніж у Європі, при доходах менших, ніж у Європі.

Для зниження вартості життя населення державним керівникам країни необхідно вдосконалювати управління за такими базовими напрямками

1. Соціальний блок:

- зміцнення довіри до держави, її фінансової та банківської систем;
- підвищення рівня освіти населення;
- ліквідація таких депривацій, як відсутність поблизу житла аптек, медичних установ, дошкільних закладів, регулярного щоденного транспортного сполучення.

2. Економічний блок:

- підвищення конкурентоспроможності національної економіки за рахунок значного науково-технічного потенціалу нашої країни;
- підвищення рівня зайнятості та розвиток ринку праці;
- підвищення та удосконалення оплати праці, а також збільшення її частки у структурі доходів громадян;
- створення сприятливих умов для розвитку малого та середнього бізнесу, що приведе до покращення добробуту населення і формування середнього класу в Україні;

- удосконалення системи соціального захисту;
- врахування майнового стану громадян при наданні соціальних допомог;
- удосконалення адресної соціальної допомоги та соціальних послуг, скасування соціальних пільг, що встановлені за професійною ознакою;
- ліквідація великого розриву між мінімальними і максимальними пенсіями, збільшення розмірів мінімальних пенсій;
- підвищення ролі бюджету у вирішенні житлових проблем людей;
- перегляд набору товарів та послуг і структури нормативів для обчислення прожиткового мінімуму, які відповідали б реаліям економічного життя в Україні;
- вдосконалення механізму встановлення цін на суспільні послуги, мінімізація зростання цін на суспільно важливі товари і послуги.

3. Правовий блок:

- розробка Стратегії попередження та подолання бідності населення України в умовах фінансово-економічної кризи на 2010–2015 рр. та затвердження Урядом України заходів щодо її виконання;
- дієвий контроль за цільовим та ефективним використанням коштів, призначених для соціального захисту населення;
- створення єдиного державного реєстру громадян, які мають право на соціальну підтримку і користуються пільгами;
- спрощення системи оподаткування та запровадження прогресивної шкали оподаткування доходів фізичних осіб.

ВИСНОВКИ

Вартість життя – це соціально-економічний показник, котрий у грошовому еквіваленті ототожнює суму, яку може виділити держава для врятування життя або надання компенсації за втрату життя чи працездатності свого громадянина, виходячи з конкретних економічних можливостей.

У міру розвитку суспільства реальний абсолютний еквівалент вартості, яким оцінюється людське життя, з кожним роком зростає. Для покращення вартості життя населення України необхідно зменшити податковий тиск, спростити дозвільну систему та створити конкурентоспроможні умови для ведення бізнесу і становлення середнього класу в бізнесі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

[1] Айвар, Л. К. Эквивалент стоимости человеческой жизни [Текст] / Л. К. Айвар, И. Л. Трунов, Г. Х. Харисов // Представительная власть – 21 век: законодательство, комментарии, проблемы. – М., 2006. – № 3. – С. 24–29.

[2] Быков, А. А. Методические рекомендации по оценке социально-экономического ущерба от нарушения здоровья населения, обусловленного загрязнением атмосферного воздуха [Текст] / А. Быков, Л. Соленова, Г. Земляная, В. Фурман // Управление риском. – 1999. – № 3. – С. 51–59.

[3] Быков, А. А. О методологии экономической оценки жизни среднестатистического человека [Текст] / А. А. Быков // Проблемы анализа риска. – 2007. – Т. 4. – № 2. – С. 178–191.

- [4] **Гуриев, С. М.** Заблуждения и стереотипы, которые распространяют СМИ и политики [Электронный ресурс] / С. М. Гуриев // Режим доступа: <http://www.alpina.ru/book/346/list/10473>.
- [5] **Качинський, А. Б.** Оціночні критерії визначення рівня компенсацій, пов'язаних з втратою здоров'я чи життя людини у контексті національної безпеки [Текст] / А. Б. Качинський, М. І. Дрозд // Стратегічна панорама. – 2006. – № 2. – С. 152–154.
- [6] **Мартякова, Е. В.** К вопросу об экономическом эквиваленте стоимости человеческой жизни в условиях глобализации [Электронный ресурс] / Е. В. Мартякова, Е. В. Поляков. – Режим доступа: <http://www.nbuuv.gov.ua>.
- [7] **Прохоров, Б. Б.** Оценка стоимости статистической жизни и экономического ущерба от потерь здоровья [Текст] / Б. Б. Прохоров, Д. И. Шмаков // Проблемы прогнозирования. – 2002. – № 3. – С. 125–135.
- [8] **Ревич, Б. А.** Методика оценки экономического ущерба здоровью населения от загрязнения атмосферного воздуха: пособие по региональной экологической политике [Текст] / Б. А. Ревич, В. Н. Сидоренко. – М. : Акрополь, ЦЭПР, 2006. – 56 с.
- [9] **Холод, Н. М.** Розподіл доходів та бідність у перехідних економіках [Текст] : монографія / Н. М. Холод. – Л. : Вид. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2009. – 442 с.
- [10] Про Стратегію подолання бідності: указ Президента України від 15.08.2001 № 637/2001 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1083.2249.0>.
- [11] Статистичні дані по Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
- [12] Статистичний щорічник України за 2012 рік: державний комітет статистики [Текст] / за ред. О. Г. Осауленка. – К. : Консультант, 2013. – 572 с.

© О. П. Гурченков, Я. О. Філонок

Надійшла до редколегії 22.01.2014

Статтю рекомендує до друку член редколегії ЗНП НУК
д-р екон. наук, проф. *В. Н. Парсяк*